

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1962/221

Karar No.:1962/86

Karar tarihi:14/11/1962

Resmi Gazete tarih/sayı:8.12.1962/11277

İnceleme konusu: 6435 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin Anayasaya aykırılığı iddiasıdır.

Sanayi Bakanlığı Teftiş Heyeti Reisi olan Naci Gürol, 6435 sayılı kanuna göre Bakanlık emrine alınması üzerine, bu kanunun Anayasa'ya aykırılığını ileri sürerek hakkında tatbik edilen idarî tasarrufun iptali talebi ile Danışta'ya 962/3834 sayılı dâvayı açmıştır.

Danıştay 5 inci Dairesince, 6435 sayılı kanunun yalnız 3 üncü maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varılarak, Anayasa'nın 151 inci maddesi gereğince dâvanın geri bırakılmasına ve bu konu ile ilgili kâğıtların Mahkememize gönderilmesine 27/9/1962 tarihinde karar verilmiş olduğundan Danıştay Başkanlık Bürosunun 15/10/1962 tarihli ve 23-10554 sayılı yazısıyla bu kâğıtlar 15/10/1962 tarihinde Mahkememize gönderilmiştir.

Yapılan ilk inceleme sonunda bu müracaat Anayasa'nın 151 inci ve 22/4/1962 tarihli, 44 sayılı kanunun 27 nci maddelerine uygun görüldüğünden esasın incelenmesine dair verilen 22/10/1962 tarihli karar üzerine raportörce hazırlanan 23/10/1962 tarihli rapor, Danıştay 5 inci Dairesinden gönderilen evrak; 6435 sayılı kanunla gerekçesi muvakkat encümen mazbatası ve müzakere tutanakları, Anayasa'nın ilgili hükümleri ile Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporu ve müzakere tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1- 6435 sayılı kanunun 1 inci maddesi ile (Umumi, mülhak ve hususi bütçelerle bunlara bağlı idare, müessese ve kurumlardan maaş alanların, tayinlerindeki usule göre, mensup oldukları vekâlet, idare, müessese veya kurum emrine alınmak suretiyle vazifeden uzaklaştırılabileceklerini) kabul etmekte, 3 üncü maddeyle de (Bu kanun gereğince ittihaz olunacak vazifeden uzaklaştırma karar ve muameleleri aleyhine hiç bir idari ve adli kaza merciine müracaat olunamayacağı, bu madde hükmünün ikdisadî Devlet teşekkülleri ve bunlara bağlı müessese ve kurumlarla sermayesinin tamamı ve yarıdan fazlası Devlete ait olan müesseselerin vazifeden uzaklaştırma karar ve muamelelerine de şâmil olduğu) gösterilmektedir.

Kanunun, inceleme konusu olan 3 üncü maddesi hükmünün, bugünkü hukukî nizamımıza aykırı bulunduğu tereddüt edilemez. Zira, Anayasa,- Yalnız idarenin değil- bütün Devlet faaliyetlerinin kazai denetim altında cereyanını emretmekte, yasama organının faaliyetlerini dahi bu denetime tabi tutmaktadır.

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonununun 9/3/1961 tarihli raporunun (Genel gerekçe) bölümünün (Yargı) kısmında belirtildiği gibi :

"Hukuk Devletinin temel unsuru bütün devlet faaliyetlerinin hukuk kurallarına uygun olmasıdır. Bu uygunluğu sağlayacak makamlar yargı organlarıdır. Anayasa bütün devlet faaliyetlerini kazaî murakabeye tabi tutmuş bulunmaktadır.

Esas No.:1962/221
Karar No.:1962/86

Yasama organının faaliyetleri Anayasa Mahkemesinin kazaî denetimi altındadır. 114 üncü madde, kazaî denetimi bütün idarî eylem ve işlemlere teşmil etmek suretiyle Devlet faaliyetlerinin kazai denetim sistemini tamamlamaktadır."

Gerek bu gerekçe gerekse Anayasa'nın "İdarenin hiçbir eylem ve işleminin, hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılmıyacağı" esasını taşıyan 114 üncü maddesinin açık hükmü karşısında, 6435 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin Anayasa'nın sözüne ve özüne aykırı bulunduğu ve iptali gerektiği kanısına varılmıştır.

2- Mahkemenin 4 üyesi, 6435 sayılı kanunun 1 inci maddesinin son fıkrasında mevcut (Ve bu kanunun 3 üncü maddesi hükümleri) ibaresinin de 22/4/1962 tarihli ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince iptali gerektiğini ileri sürmüşlerse de; vekâlet emrine alınan bir kısım hâkimleri de kaza mercilerine müracaattan men etmeyi hedef tutan bu ibarenin atıf yaptığı 3 üncü madde iptal edilince bu vaziyette olan hâkimlere de dâva yolu kendiliğinden açılmış olacağından bu sonucu, yeni bir iptal hükmü ile teyide lüzum olmadığı ve esasen bu ibarenin başlıbaşına manâ taşıyan bir kanun hükmünde bulunmadığı kanısı ile üyelerin çoğu bu görüşe katılmamışlardır.

Sonuç : 6435 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin iptaline oybirliği ile ve bu kanunun 1 inci maddesinin son fıkrasındaki atıf hükmünün ayrıca iptaline lüzum olmadığına, üyelere İsmail Hakkı Ülkmen, İbrahim Senil, Celâlettin Kuralmen ve Muhittin Gürün'ün muhalefetleri ile ve oyçokluğu ile 14/11/1962 tarihinde karar verildi.

Başkanvekili Tevfik Gerçekker	Üye Rifat Göksu	Üye İsmail Hakkı Ülkmen	Üye Lütfi Akadlı
Üye Şemsettin Akçoğlu	Üye İbrahim Senil (muhalif)	Üye Salim Başol	Üye Celâlettin Kuralmen (muhalif)
Üye Hakkı Ketenoglu	Üye Fazıl Uluocak	Üye Ekrem Korkut	Üye Ahmet Akar
Üye Muhittin Gürün (muhalif)	Üye Lütfi Ömerbaş	Üye Ekrem Tüzemen	

(MUHALEFET ŞERHİ)

Çoğunluk düşüncesinde belirtildiği üzere, 6435 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin iptali sonunda, aynı kanunun 1 inci maddesinin son fıkrasındaki (Ve bu kanunun 3 üncü maddesi hükümleri) ibaresinin de tatbik yeri kalmayacağından Hâkimler Kanununun 82 nci maddesi gereğince Bakanlık emrine alınacak hâkimlere dahi dâva yolunun açılmış olacağı tabiidir.

Ancak 22/4/1962 tarihli ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesinin 2 nci fıkrasında (eğer müracaat kanun veya İçtüzüğün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhinde yapılmış olup da, bu belirli madde veya hükümlerin iptali kanun veya İçtüzüğün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, Anayasa Mahkemesi, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla, kanun veya İçtüzüğün bahis konusu diğer hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir.) denilmiş ve kanun tasarisının Hükümetten gelen metninde mevcut olmayan bu fıkra, Millet Meclisi Anayasa Komisyonu tarafından (... Anayasa Mahkemesi, sadece iptal dâvasının veya itirazın doğrudan doğruya zikrettiği kanunu, içtüzüğü veya bunların belirli madde veya hükümlerini iptal etmek mecburiyetindedir. Ancak, iptal dâvası açılması veya itiraz yoluyla yapılan müracaat sadece bir kanun veya İçtüzüğün belirli madde veya hükümlerini hedef tutuyorsa bazı hallerde bu belirli madde veya hükmün iptali neticesinde, aynı kanunun veya içtüzüğün müracaatta istihdaf edilmeyen diğer bazı madde veya hükümleri, fiilen gayrikabili tatbik hale gelebilir. Bu gibi fiilen gayrikabili tatbik hale gelmiş madde veya hükümlerin tatbiki ise hukuk düzeninde keşmekeş doğurabileceği gibi mahkemelerin bu gibi hükümleri tatbikten kaçınmaları da ihkakı haktan imtina sayılabilecektir. Bu gibi aksaklıkları önlemek maksadiyle, Anayasa Mahkemesine, bu hallerde, gerekçesinde açıkça belirtmek şartıyla belli bir madde veya hükmün iptali sonucunda aynı kanun veya içtüzüğün fiilen gayrikabili tatbik hale gelen diğer madde veya hükümlerini veya tümünü iptal yetkisi de tanınmıştır) gerekçesiyle kanuna ilâve edilmiş olup bu maddenin ve gerekçesinin açık ifadelerinden, iptal veya itiraz yollarıyla açılan dâvalarla bir kanunun dâva olunan belli madde veya hükümlerinin iptali neticesinde aynı kanunun dâva olunmayan diğer madde veya hükümlerinin de uygulanma kabiliyetlerini fiilen kaybetmeleri halinde, tatbikattaki her türlü tereddütleri önlemek maksadiyle, bu madde ve fıkraların da iptali ile bahse konu kanun metninin, iptale mevzu teşkil eden hususlarda tam bir ayıklamaya tabi tutulabilmesi imkânının Anayasa Mahkemesine verilmek istenildiği anlaşılmaktadır.

Bu dosya ile açılmış bulunan dâva sonunda da, dâvanın hedefi olan, kanunun 3 üncü maddesi iptal edilmiş ve bu iptal neticesinde, kanunun dâvaya hedef olmayan birinci maddesinin son fıkrasındaki, Bakanlık emrine alınan Hâkimleri bu tasarruf aleyhine dâva açmaktan meneden, (ve bu kanunun 3 üncü maddesi hükümleri) ibaresi ile ifade olunan hükmün de kendiliğinden tatbik yeri kalmamış olmakla söz konusu 28 inci maddenin 2 nci fıkrası ile düşünülen durum aynen hâsıl olmuş ve binnetice bu hükmün de, mezkûr fıkranın verdiği, yetkiden faydalanılarak her türlü tereddüt ve iltibasları ortadan kaldırmak ve 44 sayılı kanunun 28 inci maddesi hükmünü yerine getirerek kanun metnini tam bir ayıklamaya tabi tutmak maksadiyle iptali gerekli görülmüştür.

Bu sebeple kararın bu konuya ilişkin kısmına muhalifiz.

Esas No.:1962/221
Karar No.:1962/86

Üye
İsmail Hakkı Ülkmen

Üye
İbrahim Senil

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Muhittin Gürün